

Jeunesse sacrifiée

1940-1945

Walferdange

Op der Gar as de Roby zoufällég op e Komerod vun Dummeldéng gestouss, deen sech offréiert huet, hien, no séngem Déngscht, op der Staang vu séngem Velo bis op Dummeldéng matzehuelen. Zu Dummeldéng huet dëse Komerod him säi Velo gelooss, an de Roby as iwwer d'Beggener Strooss op Walfer pedaléiert, wou hien da spéit owes bei séngen iwerraschten, mä dach iwerglécklechen Elteren ukomm as.

* * *

Nodeems de Pitt Halsdorf (Joergank 1923 a vu Beruff Schlässer op der Eisebunn) scho vum August 1941 bis de Februar 1943 vun de Preisen op Ehrang bei Tréier „dienstverpflicht“ gi war, gouf hien den 11. Februar 1943 an den RAD agezun. Séng RAD-Zäit, zu Wollstein am sougenannte „Warthegau“, huet knapp dräi Méint gedauert. An där Zäit war hie beim Stroossebau agesat. Hien erënnert sech awer och drun, datt si eng Kéier hu missen hëllef d'Bëscher ze durchkämmen, well englesch Offizéier aus engem Krichsgefaangelager ausgebrach waren. Dës englesch Offizéier haten hir Flucht awer esou gutt virbereet, datt kee vun hinne vun de Preisen erëm agefaange gouf. Eng gutt Erënnung huet de Pitt un den „Unterfeldmeister“ Schlich, ee vun de wéinege Cheffen, deen zum Naziregime op Distanz gaangen as a méi drëm besuert war, datt séng RAD-Männer – an och hie selwer – genuch z'ïessen haten, as wéi datt si sech fir d'Preise geschannt hätten. Zesumme mam Pitt war och nach den Nicolas Kayser vu Walfer an dësem RAD-Lager; hie gouf wéinst Krankheet awer vir der Zäit schon entlooss. Et waren iwregens zu där Zäit relativ vill Lëtzebuerger zu Wollstein. D'Komerodschaft ënner hinne war grouss, an dat huet hinne vill gehollef, den ongewinnnte preiseschen Drill ze iwwerstoen. Sou hun si och en Orchester aus elauter Lëtzebuerger zesummegeallt an op der Maartplaz vu Wollstein eemol d'„Dicksiana“ opgeféiert.

De Pitt Halsdorf konnt no sénger Entloossung aus dem RAD jhust nëmmen eng Woch doheem verbréngen, du koum och schon d'Aberufung fir d'Wehrmacht. Dat war den 10. Mee 1943. Zu Wismar (Mecklenburg) gouf hien agekleet an do krut hien och di éischt militäresch Ausbildung. No nëmmen enger Woch goug et virun op Wreschen, an domat war de Pitt schon nees an deem Warthegau, deen hie während sénger RAD-Zäit scho kennegeléiert hat. Hei gouf hien als Infanterist ausgebild a sollt dat schwéiert Maschinengewier (SMG) bedéngen. Als geléierte Schlässer as hien um Enn awer mat nach engem anere Lëtzebuerger an der „Waffenmeisterei“ gelant. Wann hien Ausgang hat, as de Pitt och alt emol mat sénge Komeroden an e polnesche Café-

Fënnef jonk Lëtzebuerger an der Uniform vun der preisescher Arméi (riets: Pitt Halsdorf)

Bei der Feldkichen (an der Mëtt: Pitt Halsdorf)

Restaurant gaangen an huet do um Piano gespielt. Et versteet sech wuel vum selwen, datt hien dann och dack Lëtzebuenger Melodie gespielt huet, hei and do esouguer och d'„Marseillaise“, ouni datt d'Preisen dat esou richtig matkrit hun. Ma déi polnesch Garçonën aus dem Etablissement haten du séier spatz, mat wem si et do ze din haten, a si hun dem Pitt e sëllege vun dene Greuelte verzielt, déi d'Preise sech 1939 an dëser Géigend geleescht haten.

No dräi Méint Ausbildung krut de Pitt e puer Wochen Urlaub (Oktober 1943). Fir op der Rees op Lëtzebuerg nët ze vill Zäit ze verléieren, hat hien et riskéiert, an en D-Zuch ze klammen, obschons hien duerfir keng Erlaabnes hat. Hien as och prompt vun der „Feldgendarmarie“ erwëscht gin. Wéi en nom Urlaub an der Kasär vu Wreschen erëm ukoum, gouf hie fir dat Verbrieche bestrooft: dräi Deg liichten Arrest an dem Hitler säi berüchtigt Wierk „Mein Kampf“ als Flichtlektür. Säi Chef, de Majouer Schulte, en eleren Offizéier, dee schon den 1. Weltkrich matgemaach hat an deen sech als Mënsch aussergewöhnlech korrekt beholl huet, huet sech beim Pitt förmlech derfir entschëllegt, datt hien him déi Strof misst operleën. Wéi déi dräi Deg bis ofgesiess waren, gong et virun mat der Ausbildung: Gewaltmärsch a Strizen um lafende Band.

Kuurz nom 1. Januar 1944 gouf de Pitt als eenzege vu sénger Unitéit op Stettin ofkommandéiert. Hei as e Batailloun zesummegeallt gin, dat an Italien agesat sollt gin. Sou koum de Pitt da bei déi 94. Infanteriedivisioun an Italien. No e puer Deg Openthalt bei Verona gong et, deels mat Camiônën, deels zu Fouss, dann och un d'Front, an der Géigend vu Monte Cassino, wou de Pitt esouzesoen all Dag Schlëmme erlieft a batter Doudesangsch ausgestanen huet. Si louche bestänneg ënner staarkem amerikaneschem Beschoss. Duerzou koumen nach d'Attacken aus der Loft, géint déi d'Preisen sech absolut nët méi wiere konnten; si hate guer keng Aviatioun méi. Dobäi gouf de Pitt dann och verwonnt. Hien huet Granatsplitteren an den Arem erwëscht. Ausser enger kuurzer ambulanter Behandlung huet sech doduurch awer näischt um Pitt séngem weidere Frontasaz geännert.

Den 13. Mee hat de Pitt es genuch. Hien as nuets de Preisen ugeblockt an as bei d'Amerikaner iwwergelaf. Ongeféierlech war dat nët, well hien huet missen iwwer e gréissert Stéck „Niemandland“ lafen, an d'Preisen hun him nach en etlech Gewierkugele nogejot, déi glécklecherweis awer nët getraff hun. D'Amerikaner hun hien an e Privathaus geféiert, wou hien den anere Mueren an d'Verhéier geholl gin as. Hien

huet hinnen natiirlech alles gesot, wat hie vun de preisesche Stellonge wusst, ma hien huet séier feststelle kënnen, datt d'Amerikaner doriwwer vläicht nach besser am Bild ware wéi hie selwer.

De Pitt gouf duerno an e grousst Gefaangelager op Neapel bruecht, wou hien ënner elauter Däitschen den eenzege Lëtzebuenger war. Séng beschten Erënnerung un dëst Lager as dat gutt Iessen, dat si do zervéiert kruten. No dene villen Entbierungen an dem ongewéinlech more Kascht bei der preisescher Arméi war dat heiten eppes ewéi e Schlaraffeland. An dësem Lager zu Neapel huet de Pitt ongeféier e Mount verbruecht. Du goufen si enges Daags an den Hafen transportéiert, begleet vun italiéneschen Zivilisten, déi déi däitsch Zaldoten bespaut a mat Steng beworf hun. Si koumen op e grousst Schëff an dräi Deg méi spéit sin si zu Oran an Algerien an engem Gefaangelager ukomm, dat vun Italiéiner aus dem Marschall Badoglio séngen Arméie bewacht gouf. Dës Italiéiner hun dack nuets mutwëllegerweis an d'Lager erageschoss. Vill Gefaangener sin hei krank gin, virun allem déi däitsch Zaldoten, déi aus Russland komm sin; si hun hei d'Ruhr erwëscht. De Pitt selwer krut mat enger schwéierer Angine ze din. Hien huet hei och nach e puer aner Lëtzebuenger ugetraff, mä déi si vun engem Dag op deen aneren op eemol verschwonne gewiescht. De Pitt weess haut nach nët, wat mat hinne geschitt as, hien denkt sech awer, datt d'Fransosen si aus dem Lager erausgeholl hun.

Ongeféier dräi Woche méi spéit gong et zu Fouss bis op eng Gar a vun do aus während dräi Deg mam Zuch durch d'Wüst bis op Casablanca. Hei gouf ageschëfft, an no enger Schëffsrees vu 16 Deg iwwer den Atlantik koum de Pitt enges Daags am August zu Norfolk am Staat Virginia an den USA un. Datt hien eng Kéier säi Fouss op dese frieme Kontinent géif setzen, hat hien sech a sénge kénngsten Dreem bis elo nach nët erwaart gehat. Allerdéngs waren awer d'Emstänn vun dëser ongewolltener Amerikarees esou, datt hien duerop gär verzicht hätt.

No enger Entlausung zu Norfolk selwer an no enger uschléissender Zuchrees vun dräi Deg an dräi Nuechten as dese Gefaangenentransport am „Camp Gruber“ zu Oklahoma ukomm, wou de Pitt bis Februar 1945 bliwwen as. Hie war hei alt nees eng Kéier den eenzege Lëtzebuenger. Am Februar 1945 gouf hien an de „Camp Buttner“ verluegt. Do huet hien nach zwéin aner Lëtzebuenger ugetraff, déi do an der Bäckerei geschafft hun. De Pitt gouf als Schlässer an der Garage beschäftegt.

Ee vum Pitt sénge neie Komeroden, e Jong vu Biissen, hat am Kolléisch stodéiert a konnt duerfir och gutt Englesch. Dese koum op

eemol op d'Iddi, fir an engem Bréif un d'Haaptquartéier vun der 8. amerikanescher Arméi zu Dallas d'amerikanesch Militärautoritéiten op déi besonnesch Situatioun vun de Lëtzebuenger Zwangsrekrutéierten opmierksam ze maachen. Dräi Woche méi spéit goufen si opgeruff a krute gesot: elo geet et heem. Si goufen op e Camion gelueden an iwwer Arkansas bis ënnen erof an de Staat Louisiana bruecht, wou si an engem Camp vun Arméizelter sech zwou Woche laang gelangweilt hun, well si iwwerhaupt keng Beschäftegung haten. Si hun allerdéngs do nach e véierte Lëtzebuenger ugetraff: de Félix Poiré vum Sennéngerbiereg.

Um Enn sin dunn awer e puer Leit vun enger Lëtzebuenger Militärmissioun a Begleitung vun engem Mëmber vun der Lëtzebuenger Ambassad vu Washington do agetraff. Si haten d'Pabeiere vun eise véier Lëtzebuenger an hun se mat denen hiren egene Pabeiere verglach. Et war alles an der Rei, an duerno gong et du relativ schëtzeg: Transport op Boston, kurzen Openthalt an engem verloossenen Amicamp, schwéier Erkältung vum Pitt, 1. Dezember Aschëffung zu Boston, 10. Dezember Ausschëffung zu Le Havre, Transport mam Bus vu Le Havre bis Lëtzebuerg, Sonndeg, 16. Dezember 1945 Arrivée op der Gar zu Lëtzebuerg.

De Pitt war erëm doheem, glécklech, datt en dat alles endlech iwwerstanen hat an datt säi Liewen elo en neien Ufank huele konnt. Ma all déi Strapazen, déi en duergestanen hat, hun e fir d'éischt emol dräi Woche laang doheem un d'Bett geneelt. Wéi leschten Enns och dat iwwerwonne war . . . as de Pitt erëm op d'Eisebunn schaffe gaangen.

* * *

Esou wéi dës Krichserliefnesser beschriwwe gi sin, esou hun ech se geschildert kritt am Verlaf vun engem längere Gespréich mat jiddferengem vun dene betraffene Walfer Zwangsrekrutéierten. Si hun dës Texter och nogekuckt a se korrigéiert oder ergänzt, wou dat néideg war. Dës Texter sin also d'Resultat vun enger enker Kollaboratioun. Ech soen denen dräi Leit merci fir dës gutt Zesummenaarbecht. Den Norbert Zeches huet all dës Texter a puncto Lëtzebuenger Schreifweis iwwerpréift a verbessert. E ganz grouse Merci duerfir och fir hien.

N. F.